

YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 11

**SUOSITUS
TAITEILIJAN ASEMASTA**

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1983

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 11

**SUOSITUS
TAITEILIJAN ASEMASTA**

Hyväksytty Unescon yleiskokouksen 21. istunnossa
Belgradissa 27.10.1980

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1983

SUOSITUS TAITEILIJAN ASEMASTA

Yhdistyneiden kansakuntien kasvat-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous kokoontui Belgradiin kahdenteenkymmenenteensimmäiseen istuntoonsa syyskuun 23. ja lokakuun 29. päivän välisenä aikana 1980.

Yleiskokous palauttaa mieliin, että perussääntönsä 1. artiklan mukaisesti järjestön tarkoituksena on myötävaikuttaa rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen edistämällä kansojen välistä kasvat-, tiede- ja kulttuuriyhteistyötä. Tämä on tärkeää, jotta voitaisiin turvata oikeuden, lain ja ihmisoikeuksien sekä niiden perusvapauksien kunnioitus, jotka Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjassa on taattu maailman kansoille rodusta, sukupuolesta, kielestä tai uskonnosta riippumatta.

Yleiskokous palauttaa mieliin ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja erityisesti sen artikkelit 22, 23, 24, 25, 26 ja 27, jotka ovat tämän suosituksen liitteenä.

Yleiskokous palauttaa mieliin Yhdistyneiden kansakuntien taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen sopimuksen, erityisesti sen artikkelit 6 ja 15, jotka ovat tämän suosituksen liitteenä. On ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin kulttuurin säilyttämiseksi, kehittämiseksi ja levittämiseksi, jotta nämä oikeudet voitaisiin täysin hyödyntää.

Yleiskokous palauttaa mieliin kansainvälisen kulttuuriyhteistyön periaatteiden julistuksen, jonka Unescon yleiskokous hyväksyi 14. istunnossaan, erityisesti sen artikkelit III ja IV, jotka ovat tämän suosituksen liitteenä, sekä Unescon yleiskokouksen 19. istunnonsaan hyväksymä suositus laajojen väestöpiirien mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa kulttuurielämään.

Yleiskokous tunnustaa, että taiteet syvimmin ja laajimmin määriteltyinä ovat ja että niiden tulisi olla oleellinen osa elämää. On välttämätöntä ja toivottavaa, että hallitukset auttavat luomaan ja ylläpitämään ei vain taiteellisen ilmaisun vapautta suosivaa

2. muuttumaton painos

ISBN 951-46-6818-9

ISSN 0357-4067

Helsinki 1987

Yliopistopaino

ilmapiiriä, vaan myös sellaisten aineellisten olojen kehittämistä, jotka helpottavat luovan lahjakkuuden ilmituloa.

Yleiskokous tunnustaa, että jokaisella taiteilijalla on täysi oikeus hyötyä niistä sosiaaliturvan ja -vakuutuksen määräyksistä, jotka sisältyvät edellä mainittuihin perusasiakirjoihin, julistuksiin, sopimukseen ja suositukseen.

Yleiskokous toteaa, että taiteilijalla on tärkeä osa yhteiskunnan elämässä ja kehityksessä. Taiteilijalla tulisi olla mahdollisuus toimia yhteiskunnan kehityksen hyväksi ja täyttää kaikkien muiden kansalaisten tavoin yhteiskunnalliset velvollisuutensa. Samalla hänen tulisi säilyttää luova innoituksensa ja ilmaisu- vapautensa.

Yleiskokous tunnustaa edelleen, että sivistyksen, tekniikan taidon, yhteiskunnan ja politiikan kehitys vaikuttaa taiteilijan asemaan. Täten on välttämätöntä tarkistaa taiteilijan asemaa niin, että samalla otetaan huomioon maailman yhteiskunnallinen edistys.

Yleiskokous myöntää taiteilijalle oikeuden siihen, että mikäli hän sitä haluaa, häntä pidetään henkilönä, joka aktiivisesti osallistuu kulttuurityöhön. Siten taiteilijalla on oikeus hyötyä kaikista työntekijöiden asemaan liittyvistä oikeudellisista, sosiaalisista ja taloudellisista eduista. On kuitenkin otettava huomioon taiteilijan ammattiin liittyvät erityispiirteet.

Yleiskokous myöntää edelleen, että on tarpeen parantaa niin työsuhteessa olevien kuin vapaiden taiteilijoiden sosiaaliturvaa, työ- ja verotusehtoja. Samalla on otettava huomioon taiteilijain vaikutus kulttuurikehitykseen.

Yleiskokous palauttaa mieliin sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla yleisesti tunnustetun kulttuuri-identiteetin säilyttämisen tärkeyden. Tällä alalla perinteisiä taidemuotoja ylläpitävien ja kansanperinnettä tulkitsevien taiteilijoiden osuus on tärkeä.

Yleiskokous tunnustaa, että taiteiden väkevyys ja elinvoima ovat riippuvaisia mm. taiteilijoiden yksilöllisestä ja kollektiivisesta hyvinvoinnista.

Yleiskokous palauttaa mieliin Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimukset ja suositukset, joissa on tunnustettu työntekijöiden oikeudet yleensä ja täten myös taiteilijoiden oikeudet. Erityisesti yleiskokous palauttaa mieliin tämän suosituksen liitteessä luetellut sopimukset ja suositukset.

Yleiskokous ottaa kuitenkin huomioon, että joissakin Kansainvälisen työjärjestön normeissa on rajoituksia ja että jotkut niistä jopa sananmukaisesti sulkevat pois taiteilijat tai eräät taiteilijaryhmät. Tämä johtuu taiteellisen työn erityisistä työoloista. Täten on välttämätöntä laajentaa normien soveltamisalaa ja täydentää niitä muilla normeilla.

Yleiskokous toteaa edelleen, että vaikka taiteilijoiden aseman tunnustamiseen kuuluu se, että taiteilijat osallistuvat aktiivisesti kulttuurityöhön, tämä tunnustaminen ei mitenkään saa kaventaa taiteellisen luomisen ilmaisun ja viestinnän vapautta. Päinvastoin sen tulisi tukea taiteilijoiden arvoa ja koskemattomuutta.

Yleiskokous on vakuuttunut siitä, että julkisten viranomaisten on välttämättä ja kiireellisesti ryhdyttävä toimiin suuressa osassa jäsenvaltioita taiteilijoiden huolestuttavan aseman kohentamiseksi. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota ihmisoikeuksiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin oloihin sekä työehtoihin, jotta voitaisiin luoda taiteilijoiden kykyjen kehittämisen ja menestyksekkään harjoittamisen edellyttämät olosuhteet. Näiden olojen tulisi myös auttaa taiteilijoita antamaan panoksensa kulttuuripolitiikan ja kulttuurin kehittämisen suunnitteluun ja toteuttamiseen niin paikallisesti kuin kansallisestikin. Taiteilijoiden tulisi voida osallistua myös elämän laadun parantamiseen.

Yleiskokous toteaa, että taiteella on merkittävä tehtävä kasvatuksessa ja että taiteilijat työllään saattavat vaikuttaa kaikkien

ihmisten ja erityisesti nuorten maailmankuvaan.

Yleiskokous toteaa, että taiteilijoilla täytyy olla mahdollisuus yhdessä valvoa omia etujaan ja tarvittaessa puolustaa niitä. Siksi heillä tulee olla oikeus tulla tunnustetuksi ammattiryhmänä. Heillä tulee olla oikeus perustaa ammattiliittoja tai -järjestöjä.

Yleiskokous toteaa, että taiteiden kehitys ja arvostus sekä taidekasvatuksen edistäminen ovat suurelta osin riippuvaisia taiteilijoiden luovuudesta.

Yleiskokous on tietoinen taiteellisen työn monitahoisesta luonteesta ja erilaisista ilmenemismuodoista. Erityisesti se on tietoinen siitä, kuinka tärkeää taiteilijoiden elinoloille ja luovuuden kehittymiselle on heidän teostensa tai esitystensä moraalisten ja aineellisten oikeuksien sekä käytön suojeleminen. Yleiskokous on tietoinen siitä, että tätä suojaa on laajennettava ja vahvistettava.

Yleiskokous toteaa, että on tarpeellista pyrkiä ottamaan mahdollisimman laajasti huomioon sekä taiteilijoiden että yleensä kaikkien ihmisten mielipiteet muotoiltaessa ja toteutettaessa kulttuuripolitiikkaa. Tässä tarkoituksessa on järjestettävä kaikille mahdollisuus tehokkaaseen toimintaan.

Yleiskokous toteaa, että tämän päivän taiteilijoiden taidetta sijoitetaan julkisiin paikkoihin ja että näiden tilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon asianomaisten taiteilijoiden mielipiteet.

Yleiskokous toteaa tästä syystä, että arkkitehtien, rakennusurakoitsijoiden ja taiteilijoiden tulee luoda julkisten tilojen esteettiset yleisohjeet läheisessä yhteistyössä. Näiden yleisohjeiden tulee vastata yhteydenpidon vaatimuksiin; niiden tulee edistää yleisön ja ympäristön uudenlaisten ja toimivien suhteiden luomista.

Yleiskokous ottaa huomioon sen, kuinka erilaisia ovat niiden maiden ja yhteisöjen olot, joissa taiteilijoiden odotetaan kehittävän kykyjään. Eri yhteiskunnat, joissa taiteilijoiden töitä tuotetaan, arvostavat näitä töitä eri tavoin.

Yleiskokous on kuitenkin vakuuttunut siitä, että huolimatta näistä eroista kaikissa maissa herää samanlaisia kysymyksiä taiteilijan asemasta. Tarvitaan yhteistä tahtoa ja innoitusta, jotta ratkaisu voidaan löytää ja jotta taiteilijoiden asemaa voidaan parantaa. Sehän on tämän suosituksen tarkoitus.

Yleiskokous ottaa huomioon voimassa olevissa kansainvälisissä yleissopimuksissa olevat määräykset, erityisesti ne, jotka koskevat kirjallista ja taiteellista omaisuutta ja eritoten yleismaailmallisen tekijänoikeussopimuksen ja Bernin yleissopimuksen kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta. Kokous ottaa huomioon myös esittävien taiteilijoiden oikeuksien suojaamista koskevat määräykset, Unescon yleiskokouksen päätöslauseimat, Unescon hallitusten välisten kulttuuripoliittisten konferenssien suositukset sekä Kansainvälisen työjärjestön sopimukset ja suositukset, jotka on lueteltu tämän suosituksen liitteessä.

Yleiskokous on käsitellyt istunnon työjärjestyksen asiakohdassa 31 ehdotuksia taiteilijan asemasta.

Yleiskokous on päättänyt kahdennessakymmenennessä istunnossaan, että asiasta olisi laadittava jäsenvaltioille annettava suositus.

Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous hyväksyy 21. istunnossaan 27 päivänä lokakuuta 1980 tämän suosituksen.

Yleiskokous suosittaa, että saattaakseen voimaan omilla alueillaan tämän suosituksen periaatteet ja normit jäsenvaltiot soveltavat seuraavia säädöksiä ryhtyessään lainsäädäntö- tai muihin tarvittaviin toimiin. Toimien on oltava sopusoinnussa kunkin valtion perustuslaillisen käytännön ja kyseessä olevien asioiden luonteen kanssa.

Yleiskokous suosittaa, että ne valtiot, joiden valtiomuoto perustuu liittovaltiojärjestelmään tai autonomisten osavaltioiden muodostamaan valtioliittoon, kehottavat liittohallitusta tiedottamaan näiden osavaltioiden, maakuntien tai kantonien asianomaisille viranomaisille tämän suosituksen tarkoittamista määräyksistä. Samalla nämä valtion kehottavat kyseisiä viranomaisia hyväksymään nämä määräykset. Valtioiden olisi ryhdyttävä edellä kuvattuihin toimiin silloin, kun tämän suosituksen ehdotusten soveltaminen kuuluu kunkin yksittäisen osavaltion, maan, maakunnan, kantonin tai minkä tahansa muun alue- tai poliittisen yksikön liittovaltion lakia säätävistä elimistä riippumattomaan lainsäädäntöön.

Yleiskokous suosittaa, että jäsenvaltiot saattaisivat tämän suosituksen niiden viranomaisten, laitosten ja järjestöjen tietoon, jotka voivat edistää taiteilijan aseman parantamista ja taiteilijoiden osallistumista kulttuurielämään ja kulttuurin kehittämiseen.

Yleiskokous suosittaa, että jäsenvaltiot esittävät sille selostuksen niistä toimista, joihin valtiot ovat ryhtyneet tämän suosituksen noudattamiseksi. Selostus on esitettävä siihen päivään mennessä ja siinä muodossa, kuin yleiskokous myöhemmin määrää.

I Määritelmät

Tässä suosituksessa käytetään seuraavia käsitteitä.

1. Taiteilijalla tarkoitetaan jokaista, joka luo, esittää tai tulkitsee taidetta. Taiteilija on se, joka pitää taiteellista luomistyötään elämänsäolennaisena osana ja joka tällä tavalla myötävaikuttaa taiteen ja kulttuurin kehittymiseen. Häntä pidetään tai hän haluaa, että häntä pidetään taiteilijana riippumatta siitä, onko hän työsuhteessa tai jonkin järjestön jäsen.

2. Sana asema merkitsee yhtäältä sitä arvostusta, jota yhteiskunnassa osoitetaan edellä kuvattuun tapaan määritellyille taiteilijoille. Arvostus perustuu siihen, kuinka tärkeää yhteiskunnallista tehtävää taiteilijat on kutsuttu toteuttamaan. Toisaalta sana asema merkitsee niiden vapauksien ja oikeuksien tunnustamista, joiden tulisi kuulua taiteilijoille. Näitä ovat moraaliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset oikeudet sekä erityisesti tulo- ja sosiaaliturva.

II Soveltamisala

Tätä suositusta sovelletaan kaikkiin pykälässä I.1. määriteltyihin taiteilijoihin riippumatta kyseisten taiteilijain harjoittamasta taidelajista tai -muodosta. Näihin taiteilijoihin kuuluvat mm. kaikki luovat taiteilijat ja kirjailijat, joita koskee yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus sekä Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta. Heihin kuuluvat myös ne esittävät ja tulkitsevat taiteilijat, joita koskee Rooman yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden tuottajien ja yleisradioyhtiöiden suojaamisesta.

III Yleiset periaattet

1. Jäsenvaltiot myöntävät, että taide heijastaa, säilyttää ja rikastaa eri yhteiskuntien kulttuuri-identiteettiä ja henkistä perintöä. Se on yleismaailmallinen ilmaisu- ja viestintämuoto, ja se yhdistää etnisiä, kulttuuri- tai uskonnollisia eroja. Se antaa kaikille tunteen ihmisyyhteisöön kuulumisesta. Jäsenvaltioiden tulee tästä syystä ja näiden päämäärien vuoksi varmistaa se, että koko väestöllä on mahdollisuus päästä osalliseksi taiteesta.

2. Jäsenvaltioiden tulee kannustaa kaikkia toimia, joiden tarkoituksena on tähdentää taiteilijoiden kulttuuria kehittävää työtä. Erityisesti on kannustettava joukkoviestimissä ja koulutusjärjestelmässä toteutettavia hankkeita sekä vapaa-ajan käyttämistä kulttuuritarkoituksiin.
3. Koska jäsenvaltiot myöntävät, että taiteella on keskeinen tehtävä sekä yksilön että yhteisön elämässä ja kehityksessä, niillä on velvollisuus suojella, puolustaa ja tukea taiteilijoita ja heidän luomisvapauttaan. Tässä tarkoituksessa niiden tulee ryhtyä kaikkiin tarvittaviin taiteellista luovuutta ja lahjakkuuden kehittymistä edistäviin toimiin. Erityisesti on yritettävä turvata taiteilijoille suurempivapaus; sitä ilman he eivät kykene suoriutumaan tehtävästään. On parannettava taiteilijoiden asemaa tunnustamalla näiden oikeus oman työnsä tuloksiin. Jäsenvaltioiden tulee pyrkiä varmistamaan taiteilijoille kaikin asianmukaisin keinoin suuremmat mahdollisuudet osallistua elämän laatuun koskevaan päätöksentekoon. Jäsenvaltioiden tulee kaikin käytettävissä olevin tavoin tuoda esiin ja vahvistaa sitä, että taiteellisella työllä on tärkeä tehtävä, kun maailman kaikki kansakunnat pyrkivät rakentamaan oikeudenmukaisempaa ja inhimillisempää yhteiskuntaa ja elämään yhdessä rauhallisissa ja henkisesti rikkaissa oloissa.
4. Jäsenvaltioiden tulee tarvittaessa asianmukaisin lainsäädäntötoimin taata, että taiteilijoille annetaan vapaus ja oikeus perustaa haluamiaan ammattiliittoja tai -järjestöjä. Taiteilijoilla tulee olla oikeus halutessaan liittyä näiden järjestöjen jäseneksi. Taiteilijoita edustaville järjestöille on annettava tilaisuus osallistua kulttuuri- ja työllisyyspolitiikan muotoilemiseen; siihen kuuluu taiteilijoiden ammattikoulutus. Taiteilijoita edustaville järjestöille on annettava tilaisuus osallistua myös taiteilijoiden työoloista päättämiseen.
5. Kaikilla tarkoituksenmukaisilla yleisen kansallisen suunnittelun ja erityisesti kulttuurin tasoilla jäsenvaltioiden tulisi muotoilla taiteilijoiden avustamista sekä aineellista ja henkistä tukea koskeva toimintaohjelma. Jäsenvaltioiden tulisi

- myös varmistaa, että yleiselle mielipiteelle tiedotetaan tällaisen toimintaohjelman oikeutuksesta ja tarpeesta. Kaiken tämän tulisi liittyä läheisesti kunkin maan kulttuuri-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaan. Siksi koulutuksen tulisi asiaankuullavalla tavalla korostaa taiteelliseen tietoisuuteen rohkaisemista. Näin luotaisiin yleisöä, joka kykenee arvostamaan taiteilijan työtä. Rajoittamatta niitä oikeuksia, jotka taiteilijoille tekijänoikeuslainsäädännön mukaan kuuluvat, taiteilijoille tulisi taata kohtuulliset olot. Heidän ammattinsa tulisi nauttia sille kuuluvaa julkista arvostusta. Tekijänoikeuslainsäädännön mukaisesti taiteilijan oikeuksiin luetaan tässä myös jälleenmyyntiin kuuluva korvausoikeus ("droit de suite"), silloinkin kun se ei kuulu varsinaiseen tekijänoikeuteen. Taiteilijoiden työolojen ja -ehtojen tulisi olla sellaiset, että taiteilijat niin halutessaan voisivat täysin omistautua taiteelliselle toiminnalleen.
6. Koska ilmaisu- ja viestintävapaus on edellytys kaikelle taiteelliselle toiminnalle, jäsenvaltioiden tulisi huolehtia siitä, että taiteilijat rajoituksitta saavat sen suojan, joka heille tässä mielessä annetaan niin kansallisessa kuin kansainvälisessäkin ihmisoikeuslainsäädännössä.
 7. Taiteellinen toiminta ja luova työ merkitsevät paljon kansojen kulttuuri- ja muulle kehitykselle. Jäsenvaltioiden tulisi ottaa tämä huomioon ja luoda sellaiset olot, että taiteilijat voivat täysin osallistua joko yksilöinä tai yhdistystensä tai ammattiliittojensa välityksellä yhteiskunnalliseen elämään siellä, missä he tekevät taiteellista työtään. Jäsenvaltioiden tulee taata taiteilijoiden osallistuminen paikallisen ja kansallisen kulttuuripolitiikan suunnitteluun. Täten ne tähdentäisivät taiteilijoiden tärkeää tehtävää kunkin omissa yhteiskunnassa sekä yleensä maailman kehityksessä.
 8. Jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kaikilla rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, poliittisista tai muista mielipiteistä, kansallisuudesta tai sosiaalisesta alkuperästä, taloudellisesta asemasta tai syntyperästä huolimatta on yhdenvertaiset mahdollisuudet hankkia ja kehittää taitojaan, joita tarvitaan heidän taiteellisten lahjojensa täydelliseksi kehittämiseksi ja harjoittamiseksi. Kaikilla on oltava yhden-

vertaiset mahdollisuudet saada työtä ja harjoittaa ammattia ilman syrjintää.

IV Taiteilijan ammatti ja koulutus

1. Jäsenvaltioiden tulee tukea koulussa ja jo varhaisesta iästä kaikkia taiteellisen luomisen kunnioittamiseen, voimistamiseen sekä taiteellisten kykyjen löytämiseen ja kehittämiseen tähtäviä toimia. Jäsenvaltioiden on pidettävä mielessä, että tehokas taiteellisen luovuuden kannustus vaatii korkeatasoisten töiden tuottamisen edellyttämää ammattikoulutusta. Tässä tarkoituksessa jäsenvaltioiden tulisi ryhtyä seuraaviin toimiin.
 - a) On tarjottava sellaista koulutusta, joka innoittaa taiteellista lahjakkuutta ja toimintaa.
 - b) Yhteistyössä taiteilijoiden kanssa on taattava se, että koulutus antaa riittävästi mahdollisuuksia taiteellisen herkkyyden kehittämiseen. Näin osaltaan harjaannutetaan yleisöä vastaanottamaan taiteen kaikkia ilmaisumuotoja.
 - c) Aina kun mahdollista, on perustettava ja kehitettävä yksittäisten taidealojen opetusta.
 - d) Aloitteiden avulla, esim. myöntämällä apurahoja tai palkallisia opintolomia, on varmistettava taiteilijoille mahdollisuus pitää omaa alaa tai siihen liittyviä erityisaloja ja -alueita koskeva tieto ajan tasalla. Taiteilijoiden on saatava parantaa teknisiä taitojaan, solmia luovuutta edistäviä yhteyksiä sekä saada uudelleen koulutusta, jotta he voisivat toimia ja työskennellä muillakin taiteenaloilla. Näitä tavoitteita varten jäsenvaltioiden tulisi huolehtia asian vaatimien edellytysten luomisesta sekä jo olemassa olevien edellytysten parantamisesta ja kehittämisestä, mikäli tarve vaatii.
 - e) On laadittava ja kehitettävä koordinoitua, monipuolista ammatinohjausta ja koulutuspolitiikkaa sekä toimintaohjelmia. Näissä toimissa on otettava huomioon taiteilijoiden työtilan-

teen erityisominaisuudet, ja niiden on mahdollistettava, mikäli välttämätöntä, muille toimialoille siirtyminen.

- f) On innostettava taiteilijoita osallistumaan laajimmalla mahdollisella tavalla ymmärretyn kulttuuriperinnön entistämiseen, säilyttämiseen ja käyttöön. On annettava taiteilijoille keinot välittää tietonsa ja taiteellisen osaamisensa tuleville sukupolville.
- g) On tunnustettava perinteisten tiedonvälitysmenetelmien tärkeys taiteessa, käden taitojen harjaantumisessa ja erityisesti eri yhteisöjen ammattiin harjaannuttamistavoissa sekä ryhdyttävä kaikkiin asiaankuuluviin toimiin näiden suojelemiseksi ja kannustamiseksi.
- h) On tunnustettava, että taidekasvatusta ei voida erottaa elävän taiteen harjoittamisesta. On huolehdittava siitä, että taidekasvatusta uudistetaan siten, että kulttuurilaitoksilla, kuten teattereilla, taideateljeeilla, radio- ja televisioyriyksillä jne., on merkittävä tehtävä tässä koulutuksessa ja oppilasharjoittelussa.
- i) On erityisesti kiinnitettävä huomiota naisten luovuuden kehittämiseen sekä niiden ryhmien ja järjestöjen kannustamiseen, joiden tavoitteena on kasvattaa naisten osuutta taiteellisen toiminnan monilla eri aloilla.
- j) On tunnustettava, että taide-elämään ja taiteiden harjoittamiseen kuuluu kansainvälisyys. Tämän mukaisesti on annettava taidealojen ammatteja harjoittaville kaikki edellytykset, erityisesti matka- ja opintoapurahoja, joiden turvin he voivat solmia eläviä ja kauaskantoisia yhteyksiä muihin kulttuureihin.
- k) On edistettävä taiteilijoiden vapaata kansainvälistä liikkuvuutta. Taiteilijoiden vapautta harjoittaa taiteitaan valitsemansa maassa ei saa rajoittaa. Samalla on kuitenkin taattava, ettei vaaranneta maan omien kykyjen kehittymistä eikä kansallisten taiteilijoiden työoloja ja -ehtoja.

- 1) On kiinnitettävä erikoishuomiota traditionaaleja taidemuotoja harjoittavien taiteilijoiden tarpeisiin. Erityisesti on helpotettava heidän matkustamistaan sekä omassa maassa että sen ulkopuolella. Näin palvellaan paikallisten perinnemuotojen kehittämistä.
- 2) Mahdollisimman paljon ja vaarantamatta niin taiteilijoiden kuin kouluttajienkaan vapautta ja itsenäisyyttä jäsenvaltioiden tulee tehdä ja tukea aloitteita sen varmistamiseksi, että taiteilijat koulutusvaiheessaan tulevat tietoisiksi yhteisönsä kulttuuri-identiteetistä. Identiteettiin kuuluvat myös perinteet ja kansanomaiset kulttuurit. Näin voimistetaan ja elvytetään kulttuuri-identiteettiä ja näitä kulttuurialoja.

V Yhteiskunnallinen asema

Jäsenvaltioiden tulee edistää ja suojella taiteilijoiden asemaa pitämällä taiteellista toimintaa yhteisöä hyödyttävänä. Yhteisöä hyödyttävänä on pidettävä myös uuden luomista sekä tutkimista. Jäsenvaltioiden tulisi mahdollistaa se, että taiteilijat nauttivat sitä arvonantoa, joka on välttämätöntä heidän työnsä täydelle kehittämiselle. On taattava se taloudellinen turvallisuus, johon taiteilijoilla on oikeus, koska he osallistuvat aktiivisesti kulttuurityöhön. Jäsenvaltioiden tulisi ryhtyä seuraaviin toimiin.

1. Taiteilijoille on annettava julkista tunnustusta asianomaiselle kulttuurille parhaiten sopivalla tavalla. On luotava sellainen järjestelmä, mikäli sitä ei ole tai mikäli se on riittämätön, jonka avulla taiteilijoille osoitetaan heille kuuluvaa arvonantoa.
2. On huolehdittava siitä, että taiteilijat hyötyvät kansainvälisen ja kansallisen ihmisoikeuslainsäädännön suomista oikeuksista ja turvasta.
3. Sekä kansallisen että kansainvälisen työsuhdetta ja elin- tai työoloja koskevan lainsäädännön avulla on pyrittävä turvaamaan taiteilijoille samat oikeudet kuin vastaavilla muilla aktiivisen väestön ryhmillä. On huolehdittava siitä, että itsenäisesti

työskenteleville taiteilijoille taataan kohtuulliset tulot ja kohtuullinen sosiaaliturva.

4. On tunnustettava voimassa olevissa sopimuksissa määriteltyjen taiteilijanoikeuksien kansainvälisen suojan merkitys. Erityisen tärkeää ovat Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta, yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus sekä Rooman yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitallenteiden valmistajien ja yleisradioyriytysten suojasta. On tehtävä kaikki tarvittava näiden sopimusten soveltamisalan, laajuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi. Erityisesti niiden jäsenvaltioiden jotka eivät ole jo liittyneet näihin sopimuksiin, on harkittava mahdollisuutta liittyä näihin.
5. On tunnustettava taiteilijoiden ammattiliittojen ja -järjestöjen oikeus edustaa ja puolustaa jäsentensä etuja. Näille järjestöille on annettava mahdollisuus neuvotella julkisten viranomaisten kanssa toimista, joilla edistetään taiteellista toimintaa ja joilla sen suojelu ja kehitys varmistetaan.

VI Taiteilijoiden työsuhte-, työ- ja elinolot, ammattijärjestöt ja -liitot

1. Koska ollaan tietoisia siitä, että on tarpeen parantaa taiteilijoiden yhteiskunnallista asemaa antamalla heille heidän vaikeuksiensa korjaamiseksi tarvittavaa henkistä ja aineellista tukea, jäsenvaltioita kehoitetaan seuraaviin toimiin.
 - a) On harkittava, miten uransa alussa olevia taiteilijoita tuetaan erityisesti aivan uran ensi vaiheessa, jolloin he pyrkivät kokonaan omistautumaan taiteelleen.
 - b) On edistettävä taiteilijoiden oman alan työllisyyttä erityisesti varaamalla osa julkisista menoista taiteelliseen työhön.
 - c) On edistettävä taiteellista toimintaa, koska se kuuluu kehitykseen. On innostettava taidetuotteiden julkista ja yksityistä kysyntää, jotka lisittäisiin taiteilijoiden palkollisia työti-

laisuuksia. Tähän päästään mm. myöntämällä määrärahoja taide-
laitoksille, antamalla tilaustöitä yksityisille taiteilijoille
tai järjestämällä paikallisia, alueellisia tai valtakunnallisia
taidetapahtumia sekä perustamalla taiderahastoja.

d) On etsittävä palkallisia toimia, jotka voitaisiin antaa
taiteilijoille vaarantamatta heidän luovuuttaan, ammatinhar-
joittamistaan sekä ilmaisu- ja viestintävapauttaan. Erityi-
sen tärkeitä ovat seuraavat hankkeet:

i) Taiteilijoille on annettava työtilaisuuksia soveltuvilla
valtakunnallisen ja paikallisen tason kasvatusta- ja sosiaalipalvelujen
aloilla sekä kirjastoissa, museoissa, korkeakouluissa ja muissa
julkisissa laitoksissa.

ii) On lisättävä runoilijoiden ja kirjailijoiden osallistumista
kaikkiin pyrkimykseen ulkomaisen kirjallisuuden kääntämiseksi.

e) On tuettava sellaisten tarvittavien laitosten (museoiden,
konserttisaliin, teattereiden jne.) kehittämistä, joita tarvitaan
taiteen levittämiseen ja taiteilijoiden ja yleisön tapaamiseen.

f) On tutkittava mahdollisuuksia perustaa työvoimapolitiikan
tai julkisen työnvälityksen avulla tehokas menetelmä, joka auttaisi
taiteilijoita löytämään työtä. On tutkittava myös mahdollisuuksia
liittyä Kansainvälisen työjärjestön maksullisia työnvälitystoimistoja
koskevaan sopimukseen (uudistettuun; nro 96). Sopimus on mainittu
liitteessä.

2. Taiteellisen luovuuden, kulttuurikehityksen ja työehtojen parantamiseen
tähtäävässä yleisessä politiikassaan jäsenvaltiota kehoitetaan,
mikäli mahdollista, käytännöllistä ja taiteilijoiden edun mukaista,
ryhtymään seuraaviin toimiin.

a) On rohkaistava ja helpotettava muita aktiivisia väestönosia
koskevien säännösten soveltamista myös taiteilijoihin ja var-

mistettava, että taiteilijoilla on kaikki ne oikeudet, jotka on
annettu työoloiltaan vastaaville ryhmille.

b) On etsittävä keinoja, joilla työoloja ja -ehtoja koskeva lain-
suoja, siten, kuin se on Kansainvälisen työjärjestön normissa
määritelty, voitaisiin ulottaa koskemaan myös taiteilijoita.
Erityisesti on kiinnitettävä huomiota normeihin, joihin sisältyvät
seuraavat asiat:

i) Taiteilijoihin on sovellettava kaikkien toimialojen työaikaa,
viikottaista lepoaikaa ja palkallista lomaa koskevia normeja.
Erityisesti niitä on sovellettava esiintyviin taiteilijoihin,
niin että otetaan huomioon myös matka- ja harjoitusaika sekä
julkiseen esiintymiseen ja esityksiin kulunut aika.

ii) Elämän, terveyden ja työympäristön suojeluun liittyvät normit
on saatava koskemaan myös taiteilijoita.

c) On otettava huomioon taiteilijoiden työtiloihin liittyvät erityisongelmat,
samalla kun on taattava arkkitehtuuriperinnön ja ympäristön säilyttäminen.
On ylläpidettävä turvallisuutta ja terveyttä koskevia säännöksiä,
kun toteutetaan taiteilijoiden työtilojen muuttamista koskevia
säännöksiä, mikäli tämä palvelee taiteellisen työn etuja.

d) Tarpeen vaatiessa on huolehdittava sopivasta taiteilijoille
maksettavasta korvauksesta. Mieluiten on kuultava taiteilijoita
ja heidän työnantajiaan edustavia järjestöjä, milloin työnlaisen
taiteellisen tehtävän luonteen tai taiteilijan virka-aseman vuoksi
tämän artiklan pykälään 2 (b) (i) liittyviä normeja ei voida
noudattaa.

e) On tunnustettava, että taideteoksen tuottoon perustuvat palkkiojärjestelmät,
joissa palkka maksetaan jälkepäin tai voitto-osuuksina, saattavat
heikentää taiteilijoiden oikeutta omiin reaaliansioidihinsa ja
sosiaaliturvaansa. Tämänkaltaisissa tapauksissa on siis ryhdyttävä
asianmukaisiin toimiin näiden oikeuksien säilyttämiseksi.

3. Erityishuomion kinnittämiseksi lapsitaiteilijoihin jäsenvaltioita kehoitetaan ottamaan huomioon Yhdistyneiden kansakuntien lapsenoikeuksien julistuksen säännökset.
4. Ammattijärjestöjen ja -liittojen merkitys työehtojen ja -olojen suojelemisessa tunnustetaan. Siksi jäsenvaltioita kehoitetaan ryhtymään asianmukaisiin toimiin.
- a) On turvattava yhdistymisvapauden sekä ammatillisen järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden toteuttaminen siten, kuin nämä oikeudet on esitetty kansainvälisissä työsopimuksissa. Työsopimukset on lueteltu tämän sopimuksen liitteessä. Sopimuksia on noudatettava sekä varmistettava, että näitä normeja sekä yleisiä periaatteita voidaan soveltaa taiteilijoihin.
- b) On tuettava tällaisten järjestöjen vapaata perustamista aloilla, joilla niitä ei vielä ole.
- c) Kaikille näille kansallisille tai kansainvälisille järjestöille on annettava mahdollisuus yhdistymisvapautta vaarantamatta parhaalla mahdollisella tavalla suorittaa tehtävänsä.
5. Jäsenvaltioita kehoitetaan omaan kulttuuripiiriinsä soveltuvalla tavalla takaamaan työsuhteisille ja vapaille taiteilijoille sama sosiaaliturva kuin yleensä vastaaville muille työsuhteisille ja vapaasti ammattiaan harjoittaville. Samalla tavalla tulee ryhtyä toimeen, jotta asianmukainen sosiaaliturva ulotettaisiin koskemaan myös huollettavia perheenjäseniä. Siinä sosiaaliturvajärjestelmässä, jonka jäsenvaltiot saattavat katsoa hyväksi omaksua tai jota ne pyrkivät kehittämään tai täydentämään, tulisi ottaa huomioon taiteellisen työn erityispiirteet: sillehän ovat ominaisia työn tilapäisyys ja monien taiteilijoiden tulonmuodostuksen jyrkätkin vaihtelut. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa taiteilijan työn luomis-, julkaisu- ja levitysvapauden rajoittamiseen. Tässä yhteydessä jäsenvaltioita kehoitetaan harkitsemaan erityistoimia taiteilijoiden sosiaaliturvan rahoittamiseksi esimerkiksi soveltamalla uudenlaisia

- taloudellisen tuen muotoja. Niiden kustantajina olisivat joko julkiset viranomaiset tai ne liikelaitokset, jotka markkinoivat tai käyttävät taiteilijoiden työpalveluja tai teoksia.
6. Yleisesti tunnustetaan, että yleensä taiteilijoiden asemaa koskeva kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö on jäänyt jälkeen tekniikan yleisestä edistymisestä, tiedotusvälineiden kehityksestä ja taideteosten ja -esitysten mekaanisen jäljentämisen keinoista, yleisön kasvatuksesta ja kulttuuriteollisuuden ratkaisevasta edistyksestä. Jäsenvaltioita kehoitetaan siis ryhtymään tarvittaessa asianmukaisiin toimiin.
- a) On varmistettava, että taiteilija saa korvauksen työnsä levityksestä ja kaupallisesta hyödyntämisestä; taiteilijoille on annettava mahdollisuus valvoa, ettei hänen työtään hyödynnetä, muuteta tai jaella luvottomasti.
- b) On luotava mahdollisimman kattava järjestelmä, joka turvaa taiteilijoiden moraalisen ja aineellisen yksinoikeuden työhönsä, milloin uusien viestintä- tai jäljentämismenetelmien sekä kulttuuriteollisuuden tekninen kehittyminen tätä oikeutta uhkaa. Tämä tarkoittaa oikeuksien turvaamista erityisesti esiintyville taiteilijoille, sirkus- ja varieteetaiteilijat sekä nukketeattereiden taiteilijat mukaan lukien. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon Rooman sopimuksen määräykset. Kaapelilevityksen ja videogrammien aiheuttamiin ongelmiin on sovellettava vuoden 1979 Rooman sopimuksen hallitustenvälisen komitean hyväksymää suositusta.
- c) On korvattava taiteilijoille kaikki mahdolliset haitat, joista he saattavat joutua kärsimään uusien viestintä- ja jäljentämismenetelmien ja kulttuuriteollisuuden teknisen kehittymisen vuoksi. On esimerkiksi tuettava taiteilijoiden teosten julkisuuteen saattamista ja levittämistä sekä perustettava virkoja.
- d) On varmistettava, että tekniikan muutoksista hyötyä saavat kulttuuriteollisuuden alat, mm. radio- ja televisio-organisaatiot ja mekaanisen jäljentämisen yritykset, omalta osaltaan

edistävät pyrkimyksiä rohkaista ja innoittaa taiteellista luovuutta. Ne voivat esimerkiksi tarjota taiteilijoille uusia työtilaisuuksia, antaa heille julkisuutta, levittää heidän teoksiaan, maksaa tekijänoikeuspalkkioita tai toimia muuten taiteilijoiden hyödyksi.

e) On tuettava taiteilijoita ja taiteilijoiden järjestöjä näiden pyrkiessä korjaamaan uuden tekniikan aiheuttamia haittoja, jotka mahdollisesti vaikuttavat heidän työllisyyteensä tai työnsaantimahdollisuuksiinsa.

7. a) Taiteilijoiden toimeentulo on epävarmaa, ja siinä on äkillisiä vaihteluita; taiteellisessa toiminnassa on tiettyjä erityispiirteitä ja monet taiteenalojen ammatit ovat suhteellisen lyhytikäisiä. Jäsenvaltioita kehoitetaan siksi ryhtymään toimeen, jotta eräille taiteilijaryhmille annettaisiin eläkeoikeus uran kestoajan eikä taiteilijan iän perusteella. Verotusjärjestelmässä on otettava huomioon taiteilijan työn ja toiminnan erityisolot.

b) Tiettyjen taiteilijaryhmien (esimerkiksi balettitanssijoiden, tanssijoiden ja laulajien) terveyden säilyttämiseksi sekä heidän ammatillisesti aktiivisen aikansa pidentämiseksi jäsenvaltioita kehoitetaan takaamaan heille asianmukainen terveydenhuolto. Terveystuella ei ole järjestettävä vain työkyvyttömyyden sattuessa vaan myös sairauden ehkäisemiseksi. Jäsenvaltioita kehoitetaan harkitsemaan voisivatko ne järjestää tutkimuksen taideammateille ominaisista terveydenhoito-ongelmista.

c) Taideteoksia ei tule pitää kulutushyödykkeinä eikä sijoituskohteina. Jäsenvaltioita kehoitetaan siksi harkitsemaan onko mahdollista lieventää taideteoksien ja taiteellisten esityksien välillistä verotusta niiden luomisvaiheen, jakelun tai ensimmäisen myynnin yhteydessä. Tämä tehtäköön taiteilijoiden ja taiteen kehityksen edut huomioon ottaen.

8. Taideteosten kansainvälisen vaihdon ja taiteilijoiden välisen yhteydenpidon merkitys kasvaa jatkuvasti, ja tätä kehitystä on tarpeen rohkaista. Siksi jäsenvaltioita kehoitetaan yhdessä tai erikseen, tuottamatta kuitenkaan haittaa kansallisen kulttuurin kehittämislle, ryhtymään seuraaviin toimiin.

a) On edistettävä näiden teosten liikkumavapautta mm. joustavilla tullijärjestelyillä ja tuontitullien helpoituksilla, erityisesti kun kyseessä on väliaikainen tuonti.

b) On rohkaistava taiteilijoiden kansainvälistä matkailua ja vaihtoa. Tällöin on kiinnitettävä asianmukaista huomiota viereisiin kansallisiin taiteilijoihin.

VII Kulttuuripolitiikka ja osallistuminen

Tämän suosituksen pykälien III.7 ja V.5 mukaisesti jäsenvaltioiden tulee pyrkiä asianmukaisiin toimiin saadakseen tietoonsa taiteilijoiden ja heitä edustavien ammattiliittojen ja -järjestöjen ja yleensä ihmisten kannanotot. Tämän tulee tapahtua siinä hengessä, jota ilmaisee Unescon suositus laajojen väestöpiirien mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa kulttuurielämään. Nämä tietoon saadut näkemykset jäsenvaltioiden on otettava tarkasti huomioon, kun ne muotoilevat ja toteuttavat kulttuuripolitiikkaansa. Tässä mielessä jäsenvaltioita kehoitetaan ryhtymään tarpeellisiin järjestelyihin, jotta taiteilijat ja heidän järjestönsä voisivat osallistua keskusteluihin, päätöksentekoon ja sitä seuraaviin toimenpiteisiin. Näillä järjestelyillä olisi pyrittävä mm. seuraaviin päämääriin.

a) On parannettava taiteilijoiden yhteiskunnallista asemaa edistämällä taiteilijoiden työllisyyttä, työ- ja elinoloja, julkisten viranomaisten taiteelliselle toiminnalle suoma aineellista ja henkistä tukea sekä taiteilijoiden ammattikoulutusta.

b) On edistettävä yhteisön kulttuuria ja taiteita. Tähän päästään kulttuuria kehittämällä sekä suojelemalla ja tekemällä tehokkaasti tunnetuksi kulttuuriperintöä, johon kuuluvat mm. kansanperinne ja muut perinteisten taiteilijoiden toimialat. Yhteisön kult-

tuurua ja taiteita edistää myös, kulttuuri-identiteettiin, ympäristökysymyksiin ja vapaa-ajan viettoon liittyvien näkökohtien sekä sen huomioon ottaminen että taide ja kulttuuri kuuluvat kasvatukseen.

c) On rohkaistava kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä, kuten teosten levitystä ja kääntämistä, teosten ja henkilöiden vaihtoa sekä alueellisten tai kansainvälisten kulttuuritapahtumien järjestämistä.

VIII Tämän suosituksen käyttö ja toimeenpano

1. Jäsenvaltioiden tulee pyrkiä laajentamaan ja täydentämään omaa taiteilijan asemaan liittyvää toimintaansa. Niiden on oltava yhteistyössä kaikkien sellaisten kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, joiden toimialat liittyvät tämän suosituksen tavoitteisiin. Erityisesti on työskenneltävä kansallisten Unesco-toimikuntien, kansallisten ja kansainvälisten taiteilijajärjestöjen, Kansainvälisen työjärjestön ja Maailman henkisen omaisuuden järjestön kanssa.
2. Jäsenvaltioiden tulee sopivaksi katsomallaan tavalla tukea edellä mainittujen taiteilijoita edustavien elinten toimintaa ja varmistautua niiden ammatillisesta yhteistyöstä, jotta taiteilijat voisivat hyötyä tässä suosituksessa esitetyistä sääöksistä ja saavuttaa tässä suosituksessa luonnehditun aseman.

IX Olemassaolevat edut

Mikäli taiteilijoilla on joiltakin osin parempi asema kuin tämä suositus edellyttää, ei suosituksen sääöksiä pidä missään tapauksessa käyttää heikentämään jo saavutettuja etuja tai joko suoraan tai epäsuorasti vaikuttamaan näihin.

A Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

22. artikla

Jokaisella on yhteiskunnan jäsenenä oikeus sosiaaliturvaan sekä oikeus kansallisten toimenpiteiden ja kansainvälisen yhteistyön kautta kunkin maan järjestelmä ja voimavarat huomioon ottaen nauttia ihmisarvolleen ja yksilöllisen olemuksensa vapaalle kehitykselle välttämättömiä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia.

23. artikla

1. Jokaisella on oikeus työhön, työpaikan vapaaseen valintaan, oikeudenmukaisiin ja tyydyttäviin työehtoihin sekä suojaan työttömyyttä vastaan.
2. Jokaisella on oikeus ilman minkäänlaista syrjintää samaan palkkaan samasta työstä.
3. Jokaisella työtä tekevällä on oikeus kohtuulliseen ja riittävään palkkaan, joka turvaa hänelle ja hänen perheelleen ihmisarvon mukaisen toimeentulon ja jota tarpeen vaatiessa täydentävät muut sosiaalisen suojelun keinot.
4. Jokaisella on oikeus perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

24. artikla

Jokaisella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, työajan järkevään rajoittamiseen sekä määräaikaan palkallisiin lomiiin.

25. artikla

1. Jokaisella on oikeus elintasoon, joka riittää turvaamaan hänen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin, johon kuuluvat ravinto, vaatetus, asunto, lääkintähuolto ja välttämättömän yhteis-

kunnallinen huolto. Jokaisella on myös oikeus turvaan työtömyyden, sairauden, tapaturman, leskeyden tai vanhuuden sekä muun hänen tahdostaan riippumatta tapahtuneen toimeentulon menetyksen varalta.

2. Aideillä ja lapsilla on oikeus erityiseen huoltoon ja apuun. Kaikkien lasten, riippumatta siitä, ovatko he syntyneet avioliitossa tai sen ulkopuolella, tulee nauttia samaa yhteiskunnan suojaa.

27. artikla

1. Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistelämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.

2. Jokaisella on oikeus niiden henkisten ja aineellisten etujen suojaamiseen, jotka johtuvat hänen luomastaan tieteellisestä, kirjallisesta tai taiteellisesta tuotannosta.

28. artikla

Jokaisella on oikeus sellaiseen yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen järjestykseen, jossa tässä julistuksessa esitetyt oikeudet ja velvollisuudet voivat täysin toteutua.

B Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

6. artikla

1. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat oikeuden työhön. Se käsittää jokaiselle kuuluvan oikeuden hankkia toimeentulonsa vapaasti valitsemallaan tai hyväksymällään työllä. Ne ryhtyvät tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän oikeuden turvaamiseksi.

2. Toimenpiteitten, joihin tämän yleissopimuksen sopimusvaltion on ryhdyttävä tämän oikeuden täydelliseksi toteuttamiseksi, tulee

sisältää teknistä ja ammatillista ohjausta sekä koulutusohjelmia, -suunnitelmia ja -menetelmiä vakaan taloudellisen, sosiaalisen ja sivistyksellisen kehityksen sekä täystyöllisyyden saavuttamiseksi ehdoin, jotka takaavat yksilön poliittiset ja taloudelliset perusvapaudet.

15. artikla

1. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat jokaiselle oikeuden:

- a) ottaa osaa kulttuurielämään,
- b) päästä osalliseksi tieteen kehityksen ja sen soveltamisen eduista ja
- c) nauttia tieteellisten, kirjallisten tai taiteellisten tuotteiden henkisille ja aineellisille eduille suodusta suojasta.

2. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltioiden on näiden oikeuksien täydellisen toteuttamisen saavuttamiseksi ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä tieteen ja sivistyksen säilyttämiselle, kehittämiseksi ja levittämiseksi.

3. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan tieteelliselle tutkimukselle ja luovalle toiminnalle välttämätöntä vapautta.

4. Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat ne edut, jotka koituvat tieteen ja sivistyksen alalla solmittavien kansainvälisten yhteyksien ja kansainvälisen yhteistoiminnan kannustamisesta ja kehittämisestä.

C Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön periaatteiden julistus

Artikla III

Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön tulee kattaa kaikki älyllisen ja luovan toiminnan osa-alueet kasvatukseen, tieteen ja kulttuurin aloilla.

Artikla IV

Kaikenmuotoisen, niin bi- kuin multilateraalinkin, maanosittaisen kuin yleismaailmallisenkin, kansainvälisen kulttuuriyhteistyön tavoitteet ovat seuraavat:

1. tiedon levittäminen, lahjakkuuksien kannustaminen ja kulttuurien rikastaminen,
2. rauhanomaisten suhteiden ja ystävyyden luominen kansojen keskuuteen sekä paremman ymmärryksen aikaansaaminen toinen toisensa elintapoja kohtaan,
3. työskentely tämän julistuksen johdannossa mainittuihin Yhdistyneiden kansakuntien julistuksiin sisältyvien periaatteiden soveltamisen puolesta,
4. sen mahdollistaminen, että jokainen saa tietoa, että jokainen saa nauttia kaikkien maiden taiteesta ja kirjallisuudesta, päästä osalliseksi tieteen edistysaskelista koko maailmassa ja osallistua kulttuurielämän rikastamiseen ja
5. ihmisen henkisen ja aineellisen elämän laadun parantaminen kaikkialla maailmassa.

LIITE Työntekijöitä yleensä ja taiteilijoita erityisesti koskevat kansainväliset asiakirjat ja muut tekstit

- A Suositus laajojen väestöpiirien mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa kulttuurielämään, hyväksytty yleiskokouksen 19. istunnossa (Nairobissa 26. marraskuuta 1976).
- B Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (Yhdistyneet kansakunnat, New York, 16. joulukuuta 1966).
- C Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien julistus (Yhdistyneet kansakunnat, New York, 20. marraskuuta 1959).

D Kansainvälisen työjärjestön kansainvälisissä työkonferensseissa hyväksymät sopimukset ja suositukset

1. Kaikkiin työntekijöihin, myös taiteilijoihin, sovellettavat asiakirjat: sopimus, joka koskee ammatillista järjestäytymisvapautta ja ammatillisen järjestäytymisoikeuden suojelua (nro 87) 1948; sopimus, joka koskee järjestäytymisoikeuden ja kollektiivisen neuvottelu-oikeuden periaatteiden soveltamista (nro 98), 1949; yleissopimus, joka koskee työmarkkinoilla ja ammatinharjoittamisessa tapahtuvaa syrjintää (nro 111), 1958.
2. Sosiaaliturvaa koskevat asiakirjat, joita sovelletaan yleisesti mutta jotka antavat valtioille mahdollisuuden rajoittaa soveltamisalaa: sopimus, joka koskee sosiaaliturvan vähimmäistasoa (nro 102), 1952; sopimus, joka koskee äitiyssuojelua (muutettu) (nro 103), 1952; yleissopimus, joka koskee samanlaisen sosiaaliturvan myöntämistä ulkomaalaisille kuin oman maan kansalaisille (nro 118), 1962; yleissopimus, joka koskee työvammatapauksissa myönnettäviä etuja (nro 121), 1964; työkyvyttömyys-, vanhuus- ja jälkeenjääneiden etuuksia koskeva yleissopimus (nro 128), 1967; yleissopimus, joka koskee lääkintähuoltoa ja päivärahaa (nro 130), 1969.
3. Työntekijöihin yleensä tai tiettyihin aloihin tai työntekijäryhmiin sovellettavat asiakirjat, jotka periaatteessa ovat sovellettavissa toisen palveluksessa oleviin taiteilijoihin. Näihin asiakirjoihin valtio voi ratifioitaessa tehdä soveltamisrajoituksia tietyissä tapauksissa :
 - a) Työllisyyden ja inhimillisten voimavarojen kehittäminen:

sopimus, joka koskee työnvälityksen järjestelyä (nro 88), 1948; suositus, joka koskee työnvälityksen järjestelyä (nro 83), 1948; sopimus, joka koskee maksullisia työnvälitystoimistoja (muutettu) (nro 96), 1949; työllisyyspolitiikkaa koskeva yleissopimus (nro 122), 1964; työllisyyspolitiikkaa koskeva suositus (nro 122), 1964; yleissopimus, joka koskee ammatinvalinnanohjauksen ja ammattikoulutuksen osuutta kehitettäessä inhimillisiä voimavaroja (nro 142), 1975; suositus, joka koskee ammatinvalinnan-

ohjauksen ja ammattikoulutuksen osuutta kehitettäessä inhimillisiä voimavaroja (nro 150), 1975.

- b) Työelämän suhteet: suositus, joka koskee työehtosopimuksia (nro 91), 1951; suositus, joka koskee vapaaehtoista sovittelua ja välimiesmenettelyä (nro 92), 1951; suositus, joka koskee yrityksen työnantajien ja työntekijöiden välistä neuvonpitoa ja yhteistyötä (nro 94), 1952; suositus, joka koskee julkisten viranomaisten ja työmarkkinajärjestöjen välistä neuvonpitoa sekä elinkeinoalojen ja kansallisen tason yhteistyötä (nro 113), 1960; yrityksen johdon ja työntekijäin välistä tiedotustoimintaa koskeva suositus (nro 129), 1967; valitusten tutkimista ja selvittämistä yrityksessä koskeva suositus (nro 130), 1967.
- c) Työolot: sopimus, joka koskee palkansuojelua (nro 95), 1949; sopimus, joka koskee samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettavaa samaa palkkaa (nro 100), 1951; suositus, joka koskee samanarvoisesta työstä miehille ja naisille maksettavaa samaa palkkaa (nro 90), 1951; suositus, joka koskee työnantajan suorittamaa työsuhteen päättämistä (nro 119), 1963; suositus, joka koskee työajan lyhentämistä (nro 116), 1962; sopimus, joka koskee viikkolepoa kaupaliikkeissä ja toimitoissa (nro 106), 1957; yleissopimus, joka koskee palkallisia vuosilomia (muutettu) (nro 132), 1970; taloudellisesti tuettua opintovapaata koskeva yleissopimus (nro 140), 1974; taloudellisesti tuettua opintovapaata koskeva suositus (nro 148), 1974; sopimus, joka koskee lääkärintarkastusta, jolla todetaan lasten ja nuorten soveltuvuus ei-teollisille aloille (nro 78), 1946; suositus, joka koskee lääkärintarkastusta, jolla todetaan lasten ja nuorten soveltuvuus työhön (nro 79), 1946; sopimus, joka koskee lasten ja nuorten yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä (nro 79), 1946; suositus, joka koskee lasten ja nuorten yötyön rajoittamista ei-teollisissa töissä (nro 80), 1946; sopimus, joka koskee teollisuuden ja kaupan ammattientarkastusta (nro 81), 1947; suositus, joka koskee ammattientarkastusta (nro 81), 1947; suositus, joka koskee työntekijöiden terveydensuojelua työpaikalla (nro 97), 1953; suositus, terveydenhuollon

- järjestämistä työpaikoille (nro 113), 1959; yleissopimus, joka koskee kauppa- ja toimistotyön terveysoloja (nro 120), 1964; yleissopimus, joka koskee työnteon yhteydessä syöpää synnyttävistä aineista ja tekijöistä aiheutuvien vaarojen torjuntaa ja valvontaa (nro 139), 1974; yleissopimus, joka koskee työntekijöiden suojaamista työympäristössä olevien ilman epäpuhtauksien, melun ja värinän aiheuttamilta vaaroilta (nro 148), 1977; suositus, joka koskee työntekijöiden suojaamista työympäristössä olevien ilman epäpuhtauksien, melun ja värinän aiheuttamilta vaaroilta (nro 156), 1977; yleissopimus, joka koskee työhön pääsemiseksi vaadittavaa vähimmäisikää (nro 138), 1973.
- d) Siirtotyöntekijät: sopimus, joka koskee muuttavia työntekijöitä (muutettu) (nro 97), 1949; suositus, joka koskee muuttavia työntekijöitä (muutettu) (nro 86), 1949; yleissopimus, joka koskee siirtolaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä sekä ulkomaisten työntekijöiden yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhtäläisen kohTELUN edistämistä (täydentävät määräykset) (nro 143), 1975; suositus, joka koskee ulkomaisia työntekijöitä (nro 151), 1975.
- E Kansainvälinen työjärjestö/Yhdistyneiden kansakuntien kasvatustiede- ja kulttuurijärjestö/Maailman henkisen omaisuuden järjestö
- Kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden tuottajien ja yleisradioyhtiöiden suojelemisesta (1961).
- Mallilaki esittävien taiteilijoiden, äänitteiden tuottajien ja yleisradioyhtiöiden suojelemisesta (1974).
- Suositus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden tuottajien ja yleisradioyhtiöiden suojelemisesta, hyväksytty Rooman sopimuksen hallitustenvälisen komitean seitsemännessä istunnossa (1979).
- F Tekijänoikeussopimukset, joiden hallinnon hoitavat Yhdistyneiden kansakuntien kasvatustiede- ja kulttuurijärjestö ja Maailman henkisen omaisuuden järjestö

Yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus (Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö 1952, uusittu 1971).

Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojelemiseksi (Maailman henkisen omaisuuden järjestö) (1971).

Edellä oleva on Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön Belgradissa pidetyn ja lokakuun kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä 1980 päättyneeksi julistetun yleiskokouksen kahdennessakymmenessä ensimmäisessä istunnossa asianmukaisesti hyväksymän suosituksen alkuperäinen teksti.

Tässä uskossa olemme allekirjoittaneet

Yleiskokouksen presidentti
Ivo Margan

Pääjohtaja
Amadou-Mahtar M'Bow

YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon sopimuksia ja suosituksia

Kasvatusta kansainväliseen ymmärtämykseen, yhteistyöhön ja rauhaan sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien opetusta koskeva Unescon suositus.

- No 1 Joukkotiedotusjulistus. Helsinki 1979
- No 2 Aikuiskasvatussuositus. Helsinki 1979
- No 3 Suositus liikkuvista kuvista. Helsinki 1981
- No 4 Ammattikasvatussuositus. Helsinki 1981
- No 5 Suositus historiallisesti huomattavien alueiden suojelusta ja merkityksestä nykypäivänä. Helsinki 1982
- No 6 Suositus kulttuuri- ja luonnonperinnön kansalliseksi suojelemiseksi. Helsinki 1982
- No 7 Méxicon kulttuuripoliittinen julistus. Helsinki 1982
- No 8 Suositus tieteenharjoittajien asemasta. Helsinki 1982
- No 9 Liikuntakasvatuksen ja urheilun kansainvälinen peruskirja. Helsinki 1982
- No 10 Rotua ja rotuennakkoluuloja koskeva julistus. Helsinki 1982
- No 11 Suositus taiteilijan asemasta. Helsinki 1983
- No 12 Opettajan asemaa koskeva suositus. Helsinki 1985
- No 13 Yleissopimus syrjinnän vastustamiseksi opetuksen alalla. Helsinki 1986